

Colectia BIBLIOTECA POLIROM este coordonată
de Bogdan-Alexandru Stănescu.

John Williams, Stoner

Copyright © 1965 by John Williams
All rights reserved

© 2014 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a detinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © Thomas Eakins (1844-1916),
Gânditorul; portretul lui Louis N. Kenton, 1900

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

WILLIAMS, JOHN

Stoner / John Williams; trad. din lb. eng. de Ariadna Ponta. – Iași: Polirom,
2014

ISBN print: 978-973-46-4973-0
ISBN ePUB: 978-973-46-5088-0
ISBN PDF: 978-973-46-5089-7

I. Ponta, Ariadna (trad.)

821.111-31 = 135.1

Printed in ROMANIA

John Williams

Stoner

Traducere din limba engleză
de Ariadna Ponta

POLIROM
2014

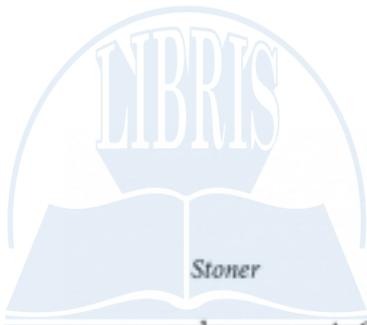

Declarația făcea parte din schimbarea pe care Edith o inițiașe în timpul săptămânilor petrecute „acasă” în St. Louis, după moartea tatălui ei. Schimbarea s-a intensificat și în cele din urmă s-a acutizat și a ajuns să se manifeste cu brutalitate din cauza unei alte schimbări, suferită, de această dată, de William Stoner odată cu descoperirea faptului că ar putea deveni un profesor bun.

În mod straniu, Edith fusese impasibilă la înmormântarea tatălui ei. Pe toată durata ceremoniei complicate, a stat cu capul sus și cu fața împietrită și nu și-a schimbat expresia nici când a trebuit să treacă prin fața trupului tatălui ei, magnific și durduliu în sicriul lui împodobit. Dar la cimitir, când au coborât coșciugul în groapa îngustă, mascată de rogojini de iarbă artificială, și-a lăsat fața goală de expresie în mâini și aşa a rămas până a atins-o cineva pe umăr.

După înmormântare, a stat câteva zile în fosta ei cameră, cea în care crescuse; pe mama ei o vedea numai la micul dejun și la cină. Cei care veneau să-și prezinte condoleanțele rămâneau cu impresia că se retrăsese singură cu durerea ei. „Erau foarte apropiati”, spunea mama ei pe un ton misterios. „Mult mai apropiati decât păreau.”

Dar Edith se invărtea în voie prin cameră de parcă intrase acolo pentru prima dată, atingând peretii și ferestrele, verificându-le trăinicia. A pus să i se aducă din pod un cufăr plin cu lucruri de-ale ei din copilărie; a cotrobăit prin sertarele de la masa de scris, prin care nu mai umblase nimeni de mai bine

de zece ani. Cu un aer uimit și fără nici o grabă, de parcă avea tot timpul din lume, a scotocit prin toate lucrurile, măngâindu-le, întorcându-le pe toate părțile, studiindu-le cu o atenție aproape ritualică. Când a dat peste o scrisoare pe care o primise în copilărie, a citit-o de la cap la coadă ca și cum o vedea pentru prima oară; când i-a picat în mână o păpușă de mult uitată, a zâmbit și i-a măngâiat obrajii de porțelan pictat, ca un copil care tocmai a primit un cadou.

Intr-un final, și-a aranjat toate obiectele din copilărie în două grămezi distincte. Într-una erau jucările și nimicurile pe care le adunase singură, fotografii secrete și scrisori de la prietene din școală, cadouri primite la un moment dat de la rude îndepărtate; în cealaltă erau lucrurile pe care i le dăduse tatăl ei sau care aveau vreo legătură oarecare cu el. Asupra acestei grămezi și-a îndreptat atenția. Metodic, rece, fără furie sau bucurie, a luat unul câte unul obiectele din grămadă și le-a distrus. Scrisorile și hainele, umplutura din păpuși, pernuțele de ace și pozele le-a ars în șemineu; capetele de lut sau de porțelan, mâinile, brațele și picioarele păpușilor le-a pisat în vatră până n-a mai rămas decât o pudră fină; resturile rămase după ars și pisat le-a adunat într-o grămăjoară și le-a aruncat în vasul de toaletă din baia de lângă cameră.

Când a terminat treaba – adică după ce a aerisit camera de fum, a măturat vatra șemineului și a pus puținele lucruri rămase la loc în comodă –, Edith Bostwick Stoner s-a așezat la măsuța de toaletă și s-a privit în oglinda de pe care stratul de argint se subția și se cojea, astfel că reflexia era în cel mai bun caz distorsionată, lăsând-o cu o imagine stranie și incompletă. Avea treizeci de ani. Luciu tineresc al părului începuse să dispară, riduri fine porneau din colțul ochilor și pielea feței începea să se întindă pe pomeții osoși. A dat din cap către imaginea din oglindă, s-a ridicat brusc, a coborât la parter și, pentru prima dată de zile întregi, a avut o conversație veselă și aproape intimă cu mama ei.

Își dorea (a spus) să se schimbe. Prea mult fusese persoana care era; a vorbit despre copilăria ei, despre căsnicie. Și, dintr-un

anumit imbold pe care nu-l putea explica decât vag și indoieșnic, își construise o imagine; și și-a dedicat aproape în totalitate cele două luni pe care le-a petrecut în St. Louis împlinirii acestei imagini.

I-a cerut mamei ei o sumă de bani cu împrumut, iar aceasta s-a grăbit să i-o ofere în dar. Și-a cumpărat o garderobă nouă și a pus pe foc toate hainele cu care venise din Columbia; s-a tuns scurt, după moda momentului; și-a cumpărat cosmetice și parfumuri pe care zi de zi, în camera ei, exersa cum să le intrebuițeze. A invățat să fumeze și și-a cultivat un nou mod de a vorbi – repezit, cu un vag accent britanic și cam strident. Când s-a întors în Columbia, stăpânea bine această schimbare exterioară, iar în sufletul ei, neștiută de nimeni, purta mugurii unei alte schimbări.

În primele câteva săptămâni după întoarcere, a avut o activitate furibundă; nu i se mai părea necesar să pretindă față de ea însăși că e bolnavă sau slăbită. S-a înscris într-o mică companie de teatru și s-a dedicat atribuțiilor care ii erau încredințate; crea și picta decoruri, strâangea bani pentru companie și chiar a jucat mici roluri în piese. După-amiază, când venea acasă, Stoner găsea camera de zi plină de prieteni de-ai ei, necunoscuți care îl priveau ca pe un intrus și spre care el inclina din cap înainte să se retragă în biroul lui, de unde le auzea vocile, înăbușite și teatrale, răzbătând prin perete.

A achiziționat o pianină la mâna a doua și a instalat-o în camera de zi, lipită de peretele comun cu biroul lui William; renunțase să se mai ocupe de muzică cu puțin înainte de căsătorie și acum a început practic de la zero, exersând solfegii, luptându-se cu exercițiile prea dificile pentru ea, cântând uneori două sau trei ore pe zi, adesea seara, după ce Grace era dusă la culcare.

Grupurile de studenți pe care Stoner îi invita la discuții în biroul său erau tot mai mari și întâlnirile tot mai frecvente; iar Edith nu se mai mulțumea să rămână la etaj, departe de întăririile lor. Insista să le servească ceai sau cafea; iar după aceea

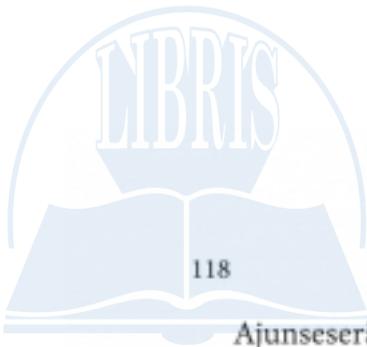
se așeza și ea în cameră. Vorbea tare și cu voioșie, reușind să abată discuția către munca ei de la micul teatru, către muzica ei, către pictură și sculptură, de care (a anunțat) avea de gând să se apuce din nou, de îndată ce găsea timpul necesar. Studenții, intrigăți și stânjeniți, au renunțat incet-incet să mai vină, așa că Stoner a început să se întâlnească cu ei la bufetul Universității sau la vreuna dintre micile cafenele de care era plin campusul.

Nu a deschis discuția cu Edith despre noul ei comportament; activitățile ei nu-l deranjau decât în foarte mică măsură, iar ea părea fericită, chiar dacă era o fericire puțin cam disperată. În definitiv, se considera responsabil de noua direcție pe care o luase viața ei; fusese incapabil să găsească în conviețuirea lor, în căsnicia lor vreun aspect care să însemne ceva și pentru ea. Așa că era corect ca ea să se agațe de rațiunea pe care o găsea în zone care nu aveau nimic de-a face cu el și s-o apuce în direcții pe care el n-o putea urma.

Însuflețit de recentele sale reușite la catedră și de popularitatea crescândă în rândul masteranzilor și doctoranzilor mai răsăriți, în vara lui 1930 a început lucrul la o nouă carte. Iși petreceea acum tot timpul liber în birou. Edith și cu el păstrau încă aparențele că ar dormi în aceeași cameră, dar el abia dacă intra în dormitor și, oricum, niciodată noaptea. Dormea pe canapeaua din birou și își ținea chiar și hainele într-o mică debara pe care a construit-o într-un colț al camerei.

Și putea să stea mai mult cu Grace. Așa cum se obișnuise în cursul primei lungi absențe a mamei ei, fata își petreceea mult timp cu tatăl ei în birou. Stoner i-a făcut rost chiar și de o măsuță și de un scaun ca să aibă un loc unde să citească și să-și facă temele. Cel mai adesea luau masa singuri; Edith era plecată mult, iar când era acasă, de cele mai multe ori își invita prietenii de la teatru la mici agape la care nu avea ce căuta un copil.

Apoi, dintr-o dată, Edith a început să stea acasă. Au început din nou să ia masa toți trei, iar Edith a avut chiar și câteva inițiative gospodărești. Casa era cufundată în liniște; până și pianul stătea nefolosit și praful se aduna pe clape.

Ajunseseră în acel punct al conviețuirii lor în care aproape că nu vorbeau despre ei însăși sau unul despre celălalt ca nu cumva fragilul echilibru care făcea posibil traiul în comun să se destrame. Așa că abia după multe ezitări și îndelungi chibzuințe asupra consecințelor, Stoner a întrebat-o până la urmă dacă se întâmplase ceva.

Erau la cină; lui Grace i se permisese să se retragă și se dusese în biroul lui Stoner cu o carte în mâini.

— La ce te referi? a întrebat Edith.

— La prietenii tăi, a spus William. N-au mai venit pe aici de ceva vreme și nici tu nu mai pari așa de implicată în munca de la teatru. Mă întrebam doar dacă e vreo problemă.

Cu un gest aproape masculin, Edith a scuturat pachetul de țigări pe care îl ținea lângă farfurie, și-a dus țigara la buze și a aprins-o cu chiștocalul alteia, pe care n-o terminase. A tras adânc în piept fără să ia țigara din gură și și-a lăsat capul pe spate, așa că atunci când s-a uitat la William, ochii i se îngustaseră și îl priveau întrebător și calculat.

— Nu s-a întâmplat nimic, a spus. M-am plăcuit de ei și de muncă. Trebuie să fie mereu o problemă?

— Nu, a spus William. M-am gândit că poate nu te simți bine sau altceva.

Nu s-a mai gândit la discuția care tocmai se încheiașe și puțin după aceea s-a ridicat de la masă și s-a dus în camera lui, unde Grace stătea la biroul ei, cufundată în lectură. Lumina veiozei îi strălucea în păr și ii desena clar fața micuță și serioasă. Crescuse mult în ultimul an, și-a spus William și a simțit în capul pieptului o ușoară și nu neapărat neplăcută tristețe. A zâmbit și s-a așezat fără zgromot la biroul lui.

Câteva clipe mai târziu, era cufundat în muncă. Cu o seară înainte, își adusese la zi treburile pentru facultate; corectase lucrările și își pregătise cursurile pe o săptămână în avans. În seara aceasta și în următoarele câteva era liber să lucreze la carte. Nu-i era încă foarte clar despre ce urma să fie această nouă carte; în mare, voia să iasă din granițele primelor cercetări,

atât ca perioadă, cât și ca anvergură. Voia să abordeze perioada Renașterii engleze și să-și extindă cercetările despre influențele latinei clasice și medievale în această zonă. Era la faza de planificare, care li făcea cea mai mare plăcere – selectarea unei abordări dintre mai multe soluții posibile, eliminarea anumitor strategii, misterelor și incertitudinile care veneau din posibilitățile neexplorate, consecințele opțiunilor... Si atât de tare îl încântau posibilitățile pe care le intrevedeau, încât nu putea sta locului. S-a sculat de la birou, a făcut câțiva pași prin cameră și, dintr-un fel de bucurie frustrată, i-a vorbit fiicei sale, care a ridicat ochii din carte și i-a răspuns.

Fata s-a contaminat de la starea lui și ceva din ce i-a spus el a făcut-o să râdă. Si dintr-odată râdeau împreună, prostește, ca doi copii. Brusc, s-a deschis ușa și lumina crudă din camera alăturată s-a revărsat până în ungherale întunecate ale biroului. În lumină se profila silueta lui Edith.

— Grace, a zis ea clar și fără grabă, tatăl tău încearcă să lucreze. Nu trebuie să-l deranjezi.

Preț de câteva secunde, William și fiica lui, buimăciți de această bruscă intruziune, au rămas nemîșcați, fără să scoată un cuvânt. Apoi William a reușit să spună:

— E în regulă, Edith, nu mă deranjează.

Ignorându-l complet, Edith a repetat:

— Grace, n-ai auzit ce ți-am spus? Ieși din cameră în clipa asta.

Zăpăcită, Grace s-a ridicat de pe scaun și a pornit spre ușă. Când a ajuns în mijlocul camerei, s-a oprit și s-a uitat întâi la tatăl ei, apoi la mama ei. Edith a dat să zică ceva, dar William a reușit să i-o ia înainte.

— E în regulă, Grace, a spus cu toată blândețea. E în regulă. Du-te cu mama.

Când Grace a ieșit pe ușa care dădea în camera de zi, Edith i-a spus soțului ei:

— Copilul ăsta are mult prea multă libertate. Nu e firesc să fie atât de tăcută, de retrasă. Ar trebui să fie mai activă, să se joace cu copiii de vîrstă ei. Nu-ți dai seama ce nefericită e?